

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Dijkversterking Stadsdijken Zwolle

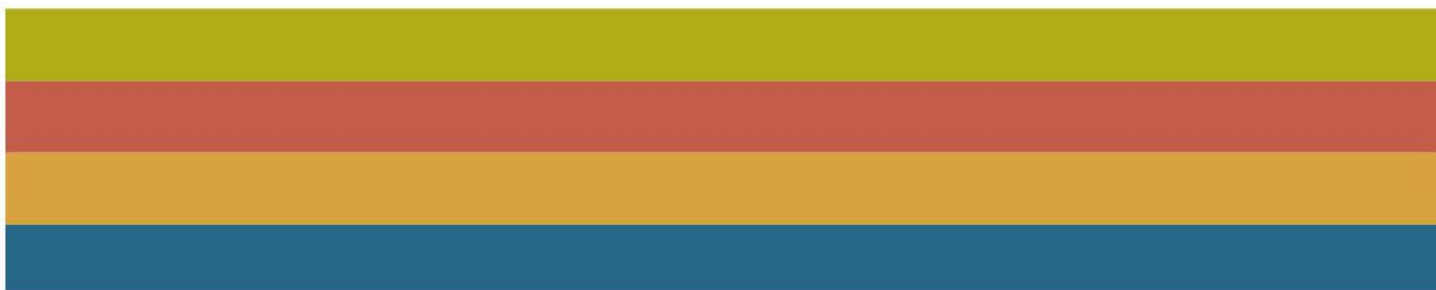
Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

22 december 2021 / projectnummer: 3610

35 JAAR

onafhankelijk en deskundig advies

1 Advies over het MER in het kort

Het Waterschap Drents Overijsselse Delta wil de Stadsdijken van Zwolle versterken, zodat ze voldoen aan de nieuwste normen. De Stadsdijken lopen langs de oostoever van het Zwolle-IJsselkanaal en het Zwarte Water, langs een bedrijventerrein, woonwijken, groen recreatiegebied en beschermd natuurgebied. Het traject voor de dijkversterking is ongeveer 7,5 kilometer lang. Voordat Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel besluiten over de goedkeuring van het projectplan voor de dijkversterking, zijn de milieugevolgen onderzocht in een milieueffectrapport (in twee fasen). De provincie heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (de Commissie) gevraagd het rapport over de twee fasen te beoordelen. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Wat blijkt uit het MER?

De voorbereiding van het projectplan Waterwet is opgedeeld in een verkenningsfase met een MER fase 1 en een planuitwerkingsfase met een MER fase 2. Het dijktraject is opgesplitst in vijf deelgebieden (zie figuur 1).

Het MER fase 1 (verkenningfase) beoordeelt de milieugevolgen van alternatieven: verschillende technische oplossingen voor een dijkversterking en twee locaties voor een nieuwe keersluis (Zwartewaterkering). Een dijkversterking scoort volgens het MER beter dan de keersluis op bodemkwaliteit, hoogwaterstanden, natuur en het woon-, werk- en leefmilieu (in de gebruiksfase). De effecten op landschap, cultuurhistorie, aardkundige waarden, archeologie en overstromingsrisico's zijn bij een dijkversterking negatiever. Ook tijdelijke effecten (CO₂-uitstoot, hinder voor weggebruikers en belemmeringen voor recreatie) zijn negatiever bij de dijkversterking. Mede op basis van het MER fase 1 heeft het waterschap gekozen voor de dijkversterking als voorkeursalternatief (VKA).

In fase 2 (de planuitwerkingsfase) onderzoekt het MER varianten binnen het VKA. Het MER beschrijft de milieueffecten van die varianten, op basis waarvan het waterschap de precieze uitvoering van de dijkversterking in het projectplan opneemt. Deze effecten verschillen sterk per deelgebied en per variant. Voor stikstof concludeert het MER dat negatieve gevolgen voor vijf beschermde natuurgebieden niet zijn uit te sluiten.

Wat is het advies van de Commissie?

De Commissie constateert dat de keuze voor het VKA en de optimalisering daarvan via varianten ondersteund wordt door uitgebreide milieu-informatie. Over het algemeen beschrijft het MER de milieueffecten goed. Het MER en de achtergronddocumenten gaan bijvoorbeeld uitgebreid in op de effecten op de natuur, voor zover deze niet gerelateerd zijn aan stikstofuitstoot.¹ Ook waardeert de Commissie de aandacht voor het aspect duurzaamheid (materiaalgebruik en CO₂-uitstoot). Positief is dat een creatief participatieproces is ingericht.

De inventarisatie van landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische elementen is uitgebreid en compleet. Voor het beperken van de milieueffecten is relevant dat het MER laat zien dat de dijkversterking zoveel mogelijk plaatsvindt binnen de grenzen van de huidige dijk. Daardoor heeft het VKA geen wezenlijke invloed op het landschap.

---

¹ Deze komen vooral voort uit de aanlegactiviteiten in dijktraject 5.

Tegelijkertijd wordt de toegankelijkheid van het MER nadelig beïnvloed door de grote omvang ervan (fase 1 en 2, waarbij fase 2 weer uit twee delen bestaat) en de uitgebreide scoretabellen met veel niet-onderscheidende criteria. Voor een goed begrip van de conclusies uit het hoofdrapport moeten veelal aparte documenten geraadpleegd worden, waarvan niet altijd duidelijk is of ze in de besluitvorming of in de uitvoering van het project een rol spelen (zoals een uitgevoerde proef naar trillinghinder). Dit maakt het geheel aan milieu-informatie minder toegankelijk voor besluitvormers en belanghebbenden. In die zin schiet het MER als informatiebron voor besluitvorming en omgeving zijn doel enigszins voorbij.

De Commissie signaleert dat op een aantal onderwerpen nog belangrijke informatie ontbreekt. Het aanvullen van die informatie is essentieel om het belang van de leefomgeving volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over het projectplan. Het gaat om de volgende punten:

- **Onderbouwing pipingmaatregelen.** Om piping² te voorkomen zijn damwanden voorzien. Het aanbrengen van damwanden heeft mogelijk negatieve effecten op archeologie, trillingen, CO₂-uitstoot en materiaalgebruik. Nut en noodzaak daarvan moeten daarom goed onderbouwd worden. Die onderbouwing is nu onvoldoende.
- **Effecten van stikstof.** Door de dijkversterking ontstaat extra stikstofneerslag op al overbelaste beschermde natuurgebieden. Het MER onderschat de negatieve gevolgen hiervan voor de kwaliteit van natuurwaarden. Een beter onderbouwd inzicht in het effect is nodig, en ook inzicht in maatregelen om dit effect te beperken.
- **Archeologische waarden en verwachtingen.** Het dijktraject kent hoge tot zeer hoge archeologische verwachtingswaarden. Deze staan wel in een bureauonderzoek bij het MER, maar er is niet verder onderzocht of de ondergrond daadwerkelijk deze waarden bevat. Daardoor blijven de archeologische effecten van de dijkversterking onzeker.
- **Acceptabele hinder voor de omgeving.** Een doelstelling van het waterschap is dat de dijkversterking plaatsvindt met 'acceptabele hinder'. Het MER beschrijft echter niet wat dit inhoudt. Zo wordt niet aangeduid waar geluid- en trillinghinder gaat plaatsvinden en in welke mate. Dit terwijl de dijk wel in een drukke omgeving gerealiseerd wordt, met onder andere een kinderdagverblijf op 20 meter. Het MER maakt niet aannemelijk waar welke maatregelen mogelijk zijn om deze effecten te beperken. Die informatie hoort ook in de samenvatting, omdat het belangrijke informatie voor omwonenden en bestuurders is.

De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over de dijkversterking.

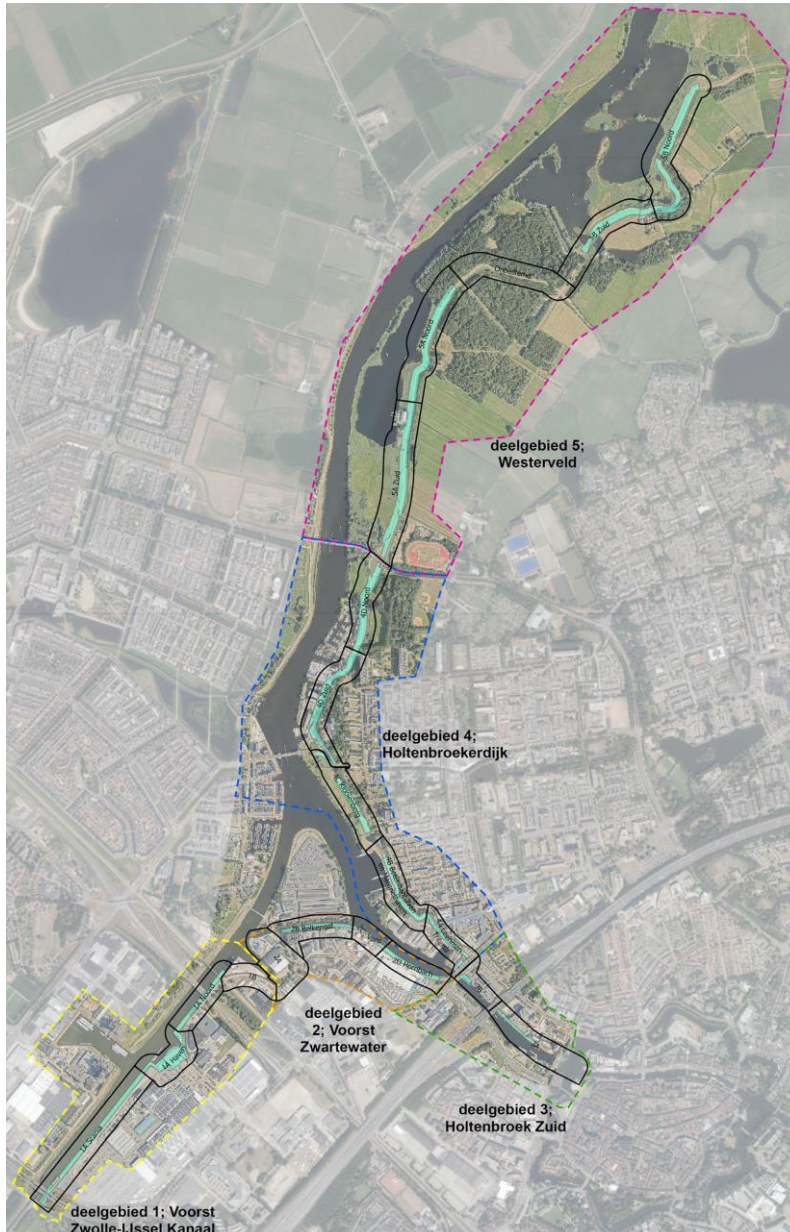
Daarnaast constateert de Commissie dat het bevoegd gezag voor de natuurvergunning het niet nodig heeft gevonden om een mitigerende maatregel te treffen die het MER in beeld heeft gebracht, terwijl deze aanzienlijke positieve milieueffecten heeft. Om stikstofneerslag te beperken berekent het MER de effecten op de natuur wanneer stikstofrechten van een veehouderij tijdelijk voor de dijkversterking gebruikt zouden worden. Gebleken is dat daarmee de stikstofuitstoot aanzienlijk kan worden beperkt. Het MER gaat ervan uit dat deze maatregel wordt getroffen, maar het bevoegd gezag heeft aangegeven dat dat door nieuwe landelijke stikstofvrijstelling voor de bouwfase niet meer vereist is. De Commissie wijst erop dat die wetgeving uitgaat van reductie van de emissies van de bouwsector daar waar het kan. De beschermde natuurgebieden staan nu al onder druk door teveel stikstofneerslag en het tijdelijk gebruiken van de stikstofrechten zou een aanzienlijk positief effect hebben. De

---

² Piping is het proces dat bij hoogwatersituaties onder de dijk doorstromend water zand meevoert. Doordat zo een doorgang wordt gevormd die steeds groter wordt, geeft dit stabiliteitsrisico's voor de dijk.

Commissie geeft in overweging om daarmee rekening te houden in de belangenafweging over de mitigerende maatregel.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

Figuur 1: Deelgebieden dijkversterking Stadsdijken Zwolle (bron: MER fase 2, hoofdrapport).

Aanleiding MER

De dijk in en bij Zwolle voldoet niet aan de wettelijke veiligheidsnorm en moet worden versterkt. Daarvoor stelt waterschap Drents Overijsselse Delta een Projectplan Waterwet op, dat moet worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel. Op grond van categorie D3.2 van de bijlage bij het Besluit m.e.r. moet het bevoegd gezag beoordelen of een milieueffectrapport nodig is. Het waterschap heeft direct een project-MER opgesteld. Het MER bevat ook de onderbouwing van benodigde vergunningen, zoals een natuurvergunning, ontheffing soortenbescherming, ontgrondingenvergunning en

omgevingsvergunning. Voor de besluitvorming wordt het MIRT-spelregelkader gevolgd.³ De m.e.r.-procedure maakt onderdeel uit van de verkenningsfase en de planuitwerkingsfase. Dit advies gaat over de rapporten bij beide fasen.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel – besluit over het projectplan.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer [3610](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door Gedeputeerde Staten van Overijssel.

In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Noodzaak pipingmaatregelen nader onderbouwen

Voor de dijkversterking is gekozen voor een zo minimaal mogelijk ruimtebeslag. Ook de maatregelen voor het voorkomen van piping zijn gebaseerd op dit uitgangspunt. In alle deelgebieden, met uitzondering van deelgebied 3, worden deze maatregelen genomen, in de vorm van het gebruik van damwanden. Het aanbrengen daarvan heeft potentieel effect op een aantal milieuaspecten, zoals archeologie, trillingen, CO₂-uitstoot en materiaalgebruik. Vanwege deze negatieve effecten is het extra van belang nut en noodzaak van de maatregelen goed te onderbouwen in het MER.⁴

De noodzaak van de pipingmaatregelen is in het MER onvoldoende aangetoond. De belasting is storm gedomineerd en zo kort dat een doorgaande pipe zich niet lijkt te kunnen ontwikkelen. Voor de deelgebieden 1 en 2 is bovendien sprake van een beperkte kerende hoogte⁵ en aanwezigheid van verharding op het binnendijks terrein.

De Commissie adviseert daarom om, voorafgaand aan de besluitvorming, de onderbouwing van de noodzaak van de voorgestelde pipingmaatregelen in het MER aan te vullen.

³ Het Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport bevat plannen en projecten waarin het Rijk samenwerkt met andere (regionale) overheden en partijen. Het MIRT-“spelregelkader” maakt onderscheid in een aantal vaste beslismomenten: Startbeslissing, Verkenning, Voorkeursbeslissing, Planuitwerking, Projectbeslissing, Realisatiefase en Opleveringsbeslissing.

⁴ Het aanbrengen van een damwand brengt ook hogere kosten met zich mee.

⁵ Kerende hoogte is het verschil in hoogte tussen de hoogwaterstand en de binnendijkse terreinhoogte. Hoe kleiner de kerende hoogte hoe geringer het waterdrukverschil en daarmee ook de kans op piping.

2.2 Natuur

De Commissie is overwegend positief over het ecologisch onderzoek. Het onderzoek gaat in op de relevante aspecten, zoals gevolgen voor Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland, leefgebieden van beschermde soorten en beschermde houtopstanden. Toch ontbreekt essentiële informatie voor de beoordeling van de gevolgen van stikstofdepositie. Een aantal beschermde natuurgebieden in de omgeving zijn sterk overbelast door stikstofdepositie. Elke (kleine) extra stikstof kan daardoor bijdragen aan de achteruitgang van natuurwaarden. Het MER onderschat dit effect. De Commissie licht dit hierna stapsgewijs toe.

Stikstofdepositie in de aanlegfase

In de aanlegfase veroorzaakt de dijkversterking extra stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden in Natura 2000-gebieden. Langs deeltraject 5 ligt het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht. Voor een klein deel ligt dit gebied binnendijks. Andere Natura 2000-gebieden waarop een toename plaatsvindt, zijn Rijntakken, Veerluwe, Olde Maten & Veerslootslanden en de Wieden.

De genoemde Natura 2000-gebieden zijn overbelast door teveel stikstofdepositie. In die situatie kan elke toename, hoe gering ook, ertoe leiden dat negatieve gevolgen voor de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden van soorten kunnen optreden. Het maximale projecteffect bedraagt bijvoorbeeld voor de Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht in 2023 1,39 mol/ha/jr, in 2024 1,78 mol/ha/jr en in 2025 0,63 mol/ha/jr op hexagonen in overbelaste stikstofgevoelige natuur.⁶

Mitigerende maatregel voor negatief stikstofeffect beschikbaar

Het MER geeft – terecht – aan dat significante gevolgen voor vijf Natura 2000-gebieden niet zijn uit te sluiten. Om de stikstofdepositie te beperken werkt het MER een maatregel uit: het tijdelijk verleen van stikstofrechten van een veehouderij aan de Hasseltsedijk in Zwolle. Daardoor zouden de deposities aanzienlijk worden beperkt en blijft nog voor drie Natura 2000-gebieden een beperkte hoeveelheid stikstofdepositie over (maximaal 0,20 mol/ha/jr). Het MER gaat ervan uit dat de mitigerende maatregel wordt getroffen. Het bevoegd gezag heeft dit deel van de aanvraag om de natuurvergunning echter buiten beschouwing gelaten vanwege de landelijke vrijstelling van de vergunningplicht voor stikstof tijdens de aanlegfase.⁷

Door de mitigerende maatregel niet te treffen zal niet het resteffect op drie Natura 2000-gebieden optreden, maar het totale projecteffect van meerdere molen/ha/jr op vijf Natura 2000-gebieden. Die gebieden zijn al overbelast door teveel stikstofdepositie. De Commissie wijst erop dat de wettelijke stikstofvrijstelling voor de bouwfase uitgaat van reductie van de emissies van de bouwsector daar waar het kan.⁸ Emissiereductie is voor dit project beschikbaar, maar door die niet te realiseren treden volgens het MER significante gevolgen op voor Natura 2000-gebieden. Het bevoegd gezag geeft zich hier in het ontwerpbesluit geen rekenschap van.

⁶ Een hexagoon is een zeshoekige 'honingraat' van één hectare.

⁷ Zie pagina 16 van de ontwerpvergunning, te raadplegen via [III. Ontwerpbesluit Vergunning Wnb-Natura 2000-Project 'Stadsdijken \(officiële-overheidspublicaties.nl\)](https://www.stadsdijken.nl).

⁸ De plicht hiertoe zal onder de Omgevingswet ook wettelijk verankerd worden.

De Commissie geeft in overweging om de maatregel om negatieve stikstoeffecten te voorkomen mee te wegen in het kader van het Projectplan Waterwet – los van de vereisten voor de vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming.

‘Resteffect’ wetenschappelijk beoordelen en inzicht in maatregelen nodig

Het MER gaat dus wel uit van te nemen maatregelen voor stikstof. Voor de resterende stikstofdepositie concludeert het MER vervolgens dat significant negatieve gevolgen voor de Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten. Gelet op die conclusie werkt het MER geen aanvullende mitigerende maatregelen uit om het resteffect te beperken.

De conclusie dat significante gevolgen zijn uit te sluiten is echter gebaseerd op onjuiste aannames.⁹ Om die conclusie te kunnen trekken is een beschouwing nodig van de geschiedenis van stikstofdeposities (duur en mate van overschrijding) en van de ontwikkeling van habitat (oppervlak en kwaliteit). Dergelijke trends kunnen de reden zijn dat het tijdelijke resteffect de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden niet aantast. Als die conclusie niet getrokken kan worden, is het nodig om extra mitigerende maatregelen uit te werken om ook het resteffect te beperken.

De Commissie adviseert daarom om, voorafgaand aan de besluitvorming, de Passende beoordeling aan te vullen met een trendanalyse (geschiedenis van deposities en ontwikkeling van habitat) voor de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten in Natura 2000-gebieden waarop extra stikstofdepositie plaatsvindt, nader te beschouwen welke gevolgen extra stikstofdepositie vanwege de dijkversterking voor die gebieden heeft en maatregelen uit te werken om het resteffect te beperken.

2.3 Archeologische waarden en verwachtingen toetsen

Het dijktraject kent hoge tot zeer hoge verwachtingswaarden, deels door bewoning op de hogere delen in het landschap van voor de bedijking. Ook het dijkstelsel rond Zwolle zelf kent een lange geschiedenis die teruggaat tot ca. 1400. De aan de dijk gelegen industrie, zoals kalkovens, houtzagerijen en sloopstimmerwerven, is verdwenen, maar resten hiervan kunnen in de grond bewaard zijn gebleven.

De effecten op archeologie kunnen de alternatieven- en variantenafweging beïnvloeden. Daarom is het van belang om te weten welke archeologische waarden zich in de grond bevinden en waar. Als bijvoorbeeld uit archeologisch onderzoek blijkt dat in een deeltraject zich

⁹ Zo stelt de Passende beoordeling op pagina 81 dat significante gevolgen zijn uitgesloten als de tijdelijke stikstofdepositie maximaal 0,05 mol/ha/jaar gedurende maximaal twee jaar bedraagt, of een equivalent daarvan. Ook stelt de Passende beoordeling op pagina 78 dat ‘een ecologische verandering [...] pas waarneembaar [is] als een aanzienlijke hoeveelheid gedurende meerdere jaren (langdurig) accumuleert in het systeem. Er is geen algemeen geldende drempelwaarde te geven voor de ecologische relevantie van kortdurende tijdelijke effecten, maar een in omvang beperkte tijdelijke bijdrage tot cumulatief maximaal enkele molen gedurende een periode van één of enkele jaren, zal op zichzelf beschouwd nooit een ecologische doorwerking hebben.’ Deze stellingen zijn niet wetenschappelijk onderbouwd; een bronvermelding ontbreekt bovendien. Ook is een deel van de gegeven argumenten al verdisconteerd in de kritische depositiewaarde, zoals het argument dat een kleine stikstoftoevoeging in relatie tot de totale stikstofkringloop van de habitats vele malen kleiner is. Door gebiedsspecifieke omstandigheden kunnen deze bijdragen bovendien afzonderlijk of in cumulatie wél negatieve gevolgen hebben voor habitattypen of leefgebieden, bijvoorbeeld in combinatie met andere tijdelijke toenames met invloed op dezelfde gevoelige locaties of in samenhang met andere negatieve systeemprocessen zoals verdroging en verzuring als ‘naleverend’ gevolg van langdurig te hoge stikstofdepositie.

geen archeologische waarden in de grond bevinden, dan zijn de varianten voor de dijkversterking voor dat deeltraject niet onderscheidend voor het aspect archeologie.

Uit het MER fase 1 blijkt dat er weliswaar een archeologisch bureauonderzoek is uitgevoerd (de eerste stap van de 'AMZ-cyclus'¹⁰), maar niet of de archeologische waarden en verwachtingen uit het bureauonderzoek getoetst zijn via een inventariserend of waarderend archeologisch onderzoek. Wel geeft het MER (fase 2) aan dat op een aantal locaties nog een booronderzoek of een proefsleuvenonderzoek zal worden uitgevoerd. Het uitvoeren van in ieder geval een booronderzoek is echter essentieel voor het MER (fase 2), omdat het de besluitvorming over de varianten kan beïnvloeden. Het bureauonderzoek alleen geeft onvoldoende uitsluit.

De Commissie adviseert daarom om, voorafgaand aan de besluitvorming, in een aanvulling op het MER inzichtelijk te maken hoe de archeologische waarden en verwachtingen uit het bureauonderzoek zijn getoetst, voor welke gebieden dit is gedaan en tot welke vervolgstappen dit heeft geleid (vrijgeven, nader onderzoek of behoud in de grond (in situ)).

2.4 'Acceptabele hinder' voor omwonenden uitwerken

Een doelstelling van het waterschap is dat de dijkversterking plaatsvindt met 'acceptabele hinder'.¹¹ Het MER werkt niet uit wat onder die doelstelling wordt verstaan. Wel geeft het kwalitatief inzicht in effecten door trillinghinder en geluidhinder in de aanlegfase. Voor ieder deelgebied is een beoordeling gemaakt. Het MER maakt onderscheid tussen voor trillingen gevoelige natuur en bebouwing nabij de dijk. Toch ontbreekt nog essentiële informatie in het MER zelf en in de samenvatting, die voor belanghebbenden en bestuurders een belangrijke bron van informatie is om een besluit over de dijkversterking en eventuele mitigerende maatregelen te nemen.

Zo ontbreekt een compleet overzicht van historisch-bouwkundige elementen en van panden met een slechte bouwkundige staat, gebouwen waar mogelijk schade door trillingen en zettingen kan ontstaan, bedrijven met voor trillingen gevoelige apparatuur en processen, woningen en scholen. In het algemeen zijn dit objecten van 300 tot 600 meter van de bron (eventueel zelfs verder).¹² De Commissie denkt bijvoorbeeld aan de schutsluis Rademakerszijl en het voormalige tolhuisje nabij de schutsluis, die het MER fase 1 als gebouwen met cultuurhistorische waarde benoemt. Verder zijn er in de directe omgeving meerdere gebouwen aanwezig en ook panden met cultuurhistorische waarde en panden waar mogelijk apparatuur aanwezig is die gevoelig kan zijn voor trillingen. Het gaat bijvoorbeeld om dijkwoningen, (voormalige) boerderijen, eenemaal, het bedrijf Scania en kinderboerderij en kinderdagverblijf de Klooienberg.

Wel is al een proef gedaan bij de fabriek van Sensus om een eerste beeld te verkrijgen van de effecten door trillingen.¹³ Het waterschap beoogt om de resultaten van de proef door te

¹⁰ De AMZ-cyclus (cyclus Archeologische Monumentenzorg) gaat uit van een trechtering: eerst een bureauonderzoek, vervolgens verkennende en/of karterende boringen, dan proefsleuven en tot slot opgraven. Hoe concreter het besluit waar het MER voor is opgesteld, hoe meer het van belang is om verder in de cyclus te zijn, zodat het aspect archeologie volwaardig kan meewegen bij het besluit.

¹¹ Zie paragraaf 2.2 van het MER fase 2.

¹² Dit is ongeveer de afstand waar de gemiddelde mens deze trillingen gaat voelen.

¹³ Deze proef is geen onderdeel van het MER.

vertalen naar andere locaties binnen de dijkversterking (in de vorm van prognoses, trillings- en risicocontouren en een monitoringsplan). Een analyse van mogelijke effecten door trillingen in alle deelgebieden ontbreekt echter.

Het MER geeft aan dat trillingsarmere methoden mogelijk zijn dan het intrillen van damwanden, maar zet niet specifiek uiteen op welke locaties die methoden worden toegepast en wat daarvan de effecten zijn.¹⁴ Criteria en richtafstanden zijn niet in het MER opgenomen. Tijdens de mondelinge toelichting heeft het waterschap aangegeven dat deze informatie bij de uitvoering wordt verzameld, en dat dan een keuze wordt gemaakt tussen intrillen en trillingsarmere methoden. Als het MER dit inzicht echter niet geeft, zijn de effecten voor de omgeving onduidelijk en kunnen die niet meewegen bij het besluit over het projectplan.

Ook een uitwerking van het geluid van het intrillen van damwanden, van rijdend vrachtverkeer en van andere werkvoertuigen is nog niet beschikbaar. Gelet op het aantal gevoelige objecten op korte tot zeer korte afstand, zoals een kinderdagverblijf op 20 meter, had de Commissie deze informatie wel in het MER verwacht. Zonder dit inzicht is niet aannemelijk dat de dijkversterking met 'acceptabele hinder' plaats kan vinden.

De Commissie adviseert daarom om, voorafgaand aan de besluitvorming, in een aanvulling op het MER in te gaan op wijze waarop de doelstelling 'acceptabele hinder' is uitgewerkt. Doe dit door inzicht te geven in de voor trillinghinder en geluidhinder gevoelige objecten en in de maximale effecten en door aannemelijk te maken dat de effecten op deze objecten in de uitvoering beperkt kunnen worden. Vul ook de samenvatting aan met deze resultaten.

2.5 Duidelijkheid bieden over resultaten participatieproces

De Commissie heeft kennisgenomen van het feit dat het Dijkteam Zwolle (de partijen die de dijkversterking voorbereiden en uitvoeren) een interactief en creatief participatieproces heeft opgezet en doorlopen. In de gezamenlijke startbespreking heeft het Dijkteam aan de Commissie toegelicht op welke momenten omwonenden en bedrijven invloed hebben kunnen uitoefenen op de keuzes die voorlagen.

Voor een goede transparantie richting de partijen die deel hebben genomen aan het proces en richting omwonenden en bedrijven die niet waren aangesloten, vindt de Commissie het van belang dat het MER in algemene zin aangeeft welke resultaten het participatieproces heeft opgeleverd.¹⁵ Specifiek is van belang om aan te geven hoe het participatieproces invloed heeft gehad op keuzes die milieueffecten met zich meebrengen, en die relevant zijn voor omwonenden. De Commissie denkt bijvoorbeeld aan keuzes rond de bescherming van waardevolle gebouwen, de invloed op het landschap, behoud of verwijdering van groen en effecten van trillingen en geluid in de aanlegfase (waarover ook paragraaf 2.4 van dit advies).

De Commissie beveelt aan om hier richting omwonenden en bestuurders duidelijkheid over te verschaffen. Dat kan bijvoorbeeld met foto's, kaarten met geluids- en trillingscontouren en toegankelijke beschrijvingen.

¹⁴ Dit geldt ook voor de effecten op beschermde soorten.

¹⁵ Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen op de ontwerpbesluiten bij dit advies te betrekken. Daardoor is ook voor de Commissie niet inzichtelijk hoe het draagvlak in de omgeving is.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dr. Henk Everts

ir. Casper van der Giessen

Tanya van Gool (voorzitter)

Hans van Leeuwen BSc

mr. Roel Sillevius Smitt (secretaris)

drs. Nathalie Vossen

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Projectplan Waterwet, een natuurvergunning, ontheffing soortenbescherming, ontgrondingenvergunning en omgevingsvergunning.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D3.2, de aanleg, wijziging of uitbreiding van werken inzake kanalisering of ter beperking van overstromingen, met inbegrip van primaire waterkeringen en rivierdijken. Er is een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluiten

Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel voor het Projectplan Waterwet, de natuurvergunning, de ontheffing soortenbescherming en de ontgrondingenvergunning; het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Zwolle voor de omgevingsvergunning.

Initiatiefnemer besluiten

Waterschap Drents Overijsselse Delta.

Bevoegd gezag m.e.r.-procedure

Gedeputeerde Staten van Overijssel.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiener.nl projectnummer [3610](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

